

VÀI NÉT VỀ CHÍNH SÁCH ĐỐI NGOẠI CỦA LIÊN BANG NGA NHỮNG NĂM ĐẦU THẾ KỶ 21

PGS.TS. Ngô Xuân Bình

Viện Nghiên cứu Đông Bắc Á

Với nhận thức là một thế lực của thế giới hiện đại, nước Nga, người kế thừa vị thế của siêu cường Liên Xô trước đây, từng bước ý thức được rằng, họ vẫn là một nhân tố trọng yếu của thế giới trong thế kỷ 21. Vượt qua những thách thức trong quá trình chuyển đổi sang nền kinh tế thị trường và xây dựng xã hội công dân đầy những cam go và thử thách, nước Nga hậu Xô viết đã chủ trương một chính sách đối ngoại cân bằng Đông - Tây mà thực chất là xác lập một chính sách đối ngoại mang tính toàn cầu của Liên bang Nga. Cho dù, cho đến nay thực hiện được điều đó vẫn còn là lực bất tòng tâm, song những gì mà chính quyền Ensin trước đây và cả chính quyền Putin hiện nay đang làm, chứng tỏ những tham vọng mà Liên bang Nga theo đuổi trong chính sách đối ngoại là rất to lớn và không thay đổi. Chúng ta có thể nhận thấy điều này trong nhiều văn kiện mà Tổng thống Ensin trước đây và Tổng thống Putin ban hành và thực hiện; Chẳng hạn chính sách đối ngoại của Liên bang Nga do Ensin công bố năm 1993, trong thông điệp Liên bang năm 1996, và gần đây nhất là văn bản về chính sách đối ngoại của Liên bang

Nga trong thế kỷ 21 do Putin phê chuẩn tháng 6 năm 2000.

Có thể nói chính sách đối ngoại của Liên bang Nga trong những năm đầu thế kỷ 21 được phản ánh trên những khía cạnh chủ yếu sau đây¹.

1. Nhận thức của Liên bang Nga về bối cảnh quốc tế

Người Nga cho rằng sự thay đổi sâu sắc của thế giới hiện đại đang ảnh hưởng tới lợi ích của nước này. Nước Nga đang can dự tích cực hơn vào tiến trình này. Với tư cách là một thành viên thường trực của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc, về sức mạnh nhiều mặt, nước Nga đang duy trì quan hệ với nhiều nước trên thế giới và nước Nga có vị thế để tạo lập một trật tự thế giới mới.

Các quan hệ quốc tế đang thay đổi, Chiến tranh Lạnh kết thúc và nước Nga đã thu được nhiều thành công trong cải cách kinh tế và chuyển đổi xã hội, cho dù còn nhiều thách thức nước Nga cần phải vượt qua để thực hiện chuyển đổi thành công sang nền

¹Russian Foreign Policy.....;
<http://www.Fas.org/muke/geide/doctrine/econcept.htm>

kinh tế thị trường. Sự đe dọa của xung đột hạt nhân trên quy mô toàn cầu đã giảm thiểu, trong khi đó sức mạnh quân sự vẫn có ảnh hưởng quan trọng tại nhiều nước, thậm chí người ta nhận thức rằng, sức mạnh quân sự còn có vai trò quan trọng hơn cả sức mạnh kinh tế và chính trị. Với nguồn lực to lớn, nước Nga đang theo đuổi chiến lược phát triển kinh tế thị trường và tạo lập các giá trị dân chủ. Dù thừa nhận bằng văn bản hay không thì đây chính là mô hình kinh tế thị trường và dân chủ xã hội của phương Tây. Cách mạng khoa học công nghệ, nhất là trong lĩnh vực công nghệ thông tin đã tạo ra những cơ hội cho nước Nga nhằm thúc đẩy các quan hệ kinh tế quốc tế.

Người Nga cũng nhận thức rằng, trong bối cảnh quốc tế mới họ đang phải đối mặt với nhiều thách thức và khó khăn. Việc Mỹ hành động như một tác nhân chủ yếu đối với một số sự kiện quốc tế được người Nga ghi nhận như là sự xuất hiện cấu trúc thế giới một cực. Rõ ràng, với tư cách là một siêu cường kinh tế và những ảnh hưởng chính trị ngày càng to lớn của Mỹ trên phạm vi thế giới, trong một chừng mực nào đó, đã làm giảm vai trò của Liên hợp quốc. Chiến lược và hành động của Mỹ được Nga ghi nhận như là một nhân tố gây nguy cơ bất ổn cho tình hình quốc tế, thúc đẩy chạy đua vũ trang, xung đột tôn giáo, sắc tộc...

Trong bối cảnh đó, Liên bang Nga tìm kiếm một quan hệ quốc tế đa cực, ở đó phản

ánh sự đa dạng của thế giới hiện đại và sự muôn màu của lợi ích quốc gia. Trật tự thế giới trong thế kỷ 21 cần phải xây dựng trên cơ chế tập thể nhằm giải quyết những vấn đề chủ chốt ảnh hưởng tới lợi ích của các nước, trong đó có lợi ích của nước Nga. Rõ ràng ở phương diện này, chính sách đối ngoại của nước Nga liên quan chặt chẽ với những chiều hướng phát triển lớn của thế giới.

Người Nga nhận thức rằng, toàn cầu hóa kinh tế thế giới tác động tới môi trường phát triển của nước này. Gia tăng vai trò của các thể chế kinh tế quốc tế như G8, IMF, WB và các thể chế kinh tế quốc tế khác đã gây ra nhiều tác động tới các quan hệ giữa Nga và Các quốc gia độc lập. Gia tăng liên kết kinh tế vùng, tiểu vùng ở châu Âu, Châu Á - Thái Bình Dương, châu Phi và Mỹ Latinh là những xu hướng tất yếu. Vai trò và ảnh hưởng của các tổ chức liên kết khu vực trở nên quan trọng và đang là yếu tố tác động tới hòa bình và an ninh khu vực. Sự thù địch giữa các thế lực chẳng hạn như chủ nghĩa li khai, xung đột tôn giáo, sắc tộc, buôn lậu, phổ biến vũ khí giết người hàng loạt, tội phạm xuyên quốc gia... đang đe dọa đến hòa bình và an ninh thế giới.

Bởi vậy nước Nga cần huy động các nguồn lực để đối phó có hiệu quả với những thách thức này. Ở đó, nước Nga chủ trương củng cố sức mạnh của nhà nước, xây dựng xã hội dân sự và đẩy nhanh sự chuyển đổi sang nền kinh tế thị trường và coi đây như là

những công cụ quan trọng để thực hiện. Tổng thống Putin cho rằng, Liên bang Nga tiếp tục theo đuổi chính sách đối ngoại độc lập và xây dựng; Liên bang Nga tiếp tục là một đối tác tin cậy trong các quan hệ quốc tế.

Có thể nói đặc điểm nổi bật trong chính sách đối ngoại của Liên bang Nga là hướng tới một chính sách đối ngoại cân bằng mà cơ sở của nó chính là những lợi thế về địa - chính trị, là một thế lực lớn nhất tại lục địa Á - Âu. Liên bang Nga hướng tới một chính sách đối ngoại kết hợp tối ưu trên mọi góc độ, ở đó thể hiện trách nhiệm của Liên bang Nga đối với việc duy trì an ninh thế giới cả trên phạm vi toàn cầu và khu vực, bao gồm cả các quan hệ đa phương và song phương.

2. Các mục tiêu chủ yếu trong chính sách đối ngoại của Liên bang Nga

Chính quyền Putin cho rằng, những mục tiêu chủ yếu trong chính sách đối ngoại của nước này bao gồm:

Thứ nhất, Bảo vệ an ninh quốc gia, bảo vệ chủ quyền, an ninh lãnh thổ của Liên bang Nga.

Thứ hai, Hướng tới tạo lập một trật tự thế giới ổn định, dân chủ và công bằng, phù hợp với luật pháp quốc tế mà trước hết là Hiến chương Liên hợp quốc và tôn trọng quan hệ bình đẳng giữa các quốc gia.

Thứ ba, Tận dụng các điều kiện thuận lợi từ bên ngoài để phục vụ sự phát triển của Liên bang Nga, cải thiện nền kinh tế, nâng

cao đời sống của người dân, thực hiện sự chuyển đổi sang xã hội dân chủ thành công, tôn trọng Hiến pháp, bảo vệ tự do và quyền của các cá nhân.

Thứ tư, Xây dựng quan hệ tốt với các nước láng giềng có chung biên giới, giải quyết hòa bình các vấn đề căng thẳng biên giới với các nước láng giềng.

Thứ năm, Thúc đẩy hợp tác quốc tế, xây dựng quan hệ tốt với các đồng minh...

Thứ sáu, Bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của công dân Nga ở nước ngoài.

Và thứ bảy, Xây dựng một hình ảnh tích cực của Liên bang Nga trong con mắt của bạn bè trên thế giới, phổ biến ngôn ngữ và văn hóa Nga ở nước ngoài.

3. Những ưu tiên trong chính sách đối ngoại của Liên bang Nga

Để thực hiện được những mục tiêu trên và chính sách đối ngoại của Liên bang Nga thành công chỉ khi người ta dựa trên sự tuân thủ tính cân bằng, hợp lý giữa mục tiêu và phương tiện và huy động các nguồn lực để xử lý. Người Nga cho rằng, cần tập trung các phương tiện kinh tế, chính trị và tài chính... nhằm giải quyết các nhiệm vụ chính trị, đối ngoại.

* Tạo lập một trật tự thế giới mới

- Hướng tới xây dựng một hệ thống quan hệ quốc tế dựa trên nguyên tắc công bằng, tôn trọng lẫn nhau và hợp tác cùng có lợi.

Một hệ thống như vậy sẽ đảm bảo an ninh cho thế giới và cho mỗi quốc gia.

- Liên hợp quốc vẫn là trung tâm điều tiết các quan hệ quốc tế trong thế kỷ 21 và nước Nga ủng hộ việc gia tăng vai trò của tổ chức này trong sinh hoạt quốc tế. ủng hộ việc giữ nguyên hiện trạng và thành viên của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc.

- Ủng hộ và tham gia diễn đàn G8. Liên bang Nga hướng tới xây dựng diễn đàn này trên tinh thần hợp tác với các thành viên của G8.

** Củng cố an ninh quốc tế*

- Ủng hộ việc giảm thiểu các yếu tố quyền lực trong các quan hệ quốc tế. Giảm thiểu chạy đua vũ trang và xây dựng lòng tin...

- Giảm thiểu tiềm năng hạt nhân trên cơ sở các hiệp định đã ký với Mỹ, tham gia giải quyết vấn đề giảm thiểu vũ khí hủy diệt với các nước khác và tiến tới xây dựng hệ thống kiểm soát toàn cầu đối với vấn đề này.

- Tham gia vào các hoạt động của Liên hợp quốc.

- Hợp tác với các nước nhằm ngăn chặn chủ nghĩa khủng bố, buôn bán vũ khí bất hợp pháp và các loại tội phạm khác. Tham gia có trách nhiệm vào các thể chế song phương và đa phương để giải quyết các vấn đề đó.

** Quan hệ kinh tế quốc tế*

- Tận dụng các điều kiện kinh tế quốc tế thuận lợi, thúc đẩy kinh tế thị trường trong nước phát triển, xây dựng các đặc khu kinh tế nhằm tận dụng các lợi thế của phân công lao động quốc tế.

- Hỗ trợ thông tin, giúp các doanh nghiệp mở rộng các cơ hội xuất nhập khẩu với thế giới bên ngoài.

- Thu hút FDI, nhất là trong các lĩnh vực ưu tiên.

- Xây dựng môi trường đầu tư tốt để thu hút các nhà đầu tư nước ngoài.

- Đối phó có hiệu quả với những đe dọa mang tính toàn cầu, bao gồm cả những thảm họa do con người và tự nhiên gây ra.

** Nhân quyền và các quan hệ quốc tế*

- Bảo vệ nhân quyền và các quyền tự do khác trên cơ sở luật pháp quốc tế.

- Bảo vệ quyền và lợi ích của công dân Nga trên cơ sở tôn trọng luật pháp quốc tế và các hiệp định song phương mà Nga ký kết.

- Thúc đẩy hợp tác quốc tế trong lĩnh vực nhân đạo.

- Tham vấn và ký kết các hiệp định về nhân quyền.

- Cải cách hệ thống luật lệ của Liên bang Nga cho phù hợp với thông lệ quốc tế.

4. Ưu tiên vùng và quốc gia

Có thể nói có 11 vấn đề mà Liên bang Nga tập trung ưu tiên cho quan hệ vùng và

quốc gia trong chính sách đối ngoại của mình. Đó là:

- Ưu tiên các quan hệ với Cộng đồng Các quốc gia độc lập. Tôn trọng các cam kết song phương và đa phương trong Cộng đồng này. Xây dựng láng giềng thân thiện và đối tác chiến lược với tất cả thành viên của Cộng đồng Các quốc gia độc lập. Chấp nhận sự khác biệt về trình độ phát triển và liên kết, Liên bang Nga sẽ tìm kiếm các cách thức phối hợp với các thành viên cũng như với cả Cộng đồng, nhất là vấn đề hải quan và chính sách an ninh tập thể; đặc biệt là củng cố liên minh Nga - Belarus. Có thể nói, quan hệ với Cộng đồng Các quốc gia độc lập giữ vị trí ưu tiên số một trong vấn đề ưu tiên vùng và quốc gia trong chính sách đối ngoại của Liên bang Nga.

- Quan hệ với các nước châu Âu: Đây là một quan hệ mang tính truyền thống của nước Nga. Mục đích chính của Liên bang Nga trong chính sách đối với châu Âu là tạo dựng một hệ thống dân chủ và hợp tác an ninh ổn định với châu Âu thông qua Diễn đàn An ninh và Hợp tác Châu Âu (OSCE).

- Liên bang Nga tìm kiếm cơ hội thúc đẩy hợp tác với EU với tư cách cả khối và với từng thành viên trên cơ sở Hiệp định Chiến lược phát triển quan hệ Liên bang Nga - EU được phê chuẩn năm 1999.

- Ghi nhận vai trò của NATO (Tổ chức Hiệp ước Bắc Đại Tây Dương), quan hệ giữa

Liên bang Nga với tổ chức này cần được thúc đẩy trên cơ sở đối thoại. Trên thực tế vẫn còn nhiều trở ngại trong quan hệ này, nhất là việc mở rộng NATO.

- Coi trọng quan hệ với các nước Tây Âu thuộc G8, nhất là về phương diện kinh tế.

- Duy trì và coi trọng quan hệ với các nước Trung và Đông Âu, nhất là trong các lĩnh vực nhân quyền, kinh tế, văn hóa trên cơ sở phù hợp với điều kiện quốc tế mới và lợi ích của Liên bang Nga.

- Thúc đẩy quan hệ Liên bang Nga - Mỹ, cho dù quan hệ này còn không ít trở ngại, song với 15 năm quan hệ khá thân thiện, quan hệ Nga - Mỹ đã đóng góp to lớn cho hòa bình và ổn định trên phạm vi toàn cầu. Người Nga cho rằng, những trở ngại chính trong vấn đề quốc phòng cần phải được thảo luận trên tinh thần xây dựng. Điều này đã được Tổng thống Nga Putin tái khẳng định trong cuộc gặp với Tổng thống Mỹ Bush trong chuyến thăm Mỹ tháng 7 năm 2007.

- Nuôi dưỡng và củng cố các mối quan hệ với khu vực Châu Á - Thái Bình Dương. Đây là một khu vực mà Nga có nhiều lợi thế về địa - chính trị và địa - kinh tế, bởi vậy Nga chủ trương tham gia tích cực vào cấu trúc liên kết khu vực như diễn đàn APEC, diễn đàn an ninh ASEAN và nhóm Thượng Hải 5. Trên thực tế Nga là một yếu tố tích cực của các diễn đàn này.

- Chú trọng phát triển quan hệ với các quốc gia châu Á, đặc biệt là với Trung Quốc, Ấn Độ và ASEAN.

- Thúc đẩy phát triển các quan hệ với các quốc gia châu Phi, Trung Đông, các nước vùng Vịnh và Tổ chức thống nhất Châu Phi (OAU).

- Tìm kiếm các cơ hội phát triển các quan hệ đối thoại chính trị và hợp tác kinh tế với các quốc gia Trung Mỹ và Mỹ Latinh.

Như vậy, chính sách đối ngoại của nước Nga trong những năm đầu thế kỷ 21 mang tính toàn diện mà cụ thể hơn. Có thể nói đây là một chính sách mang tính toàn cầu hay như người ta nói đây là chiến lược đối ngoại của Nga trong những năm đầu thế kỷ 21. Rõ ràng tham vọng của Nga thực sự to lớn, không biết họ có thành công hay không? Song với những gì mà nước Nga có, người ta vẫn tin rằng Nga có thể đạt tới những mục tiêu của họ được vạch ra trong chính sách đối ngoại. Đương nhiên, sự cạnh tranh của các thế lực như Nhật Bản, Mỹ, EU và thậm chí cả Trung Quốc vẫn là những trở ngại. Điều lưu ý là, Châu Á - Thái Bình Dương và nhất là ASEAN đã trở thành một vấn đề ưu tiên trong chính sách đối ngoại của nước Nga. Nói cách khác, phát triển các quan hệ với ASEAN và các nước Đông Á - Thái Bình

Dương là một bộ phận cấu thành trong chiến lược đối ngoại toàn cầu của nước Nga.

TÀI LIỆU THAM KHẢO CHÍNH

1. Kuala Lumpur Declaration, 14 December 2005,

www.aseansec.org/18098.htm (accessed 18 February 2006).

2. Zhang Yunling, *Emerging New East Asian Relationism*.

3. Melissa G. Curley and Nicholas Thomas (eds.), (2007). *Advancing East Asian Regionalism*. London, New York, Routledge.

4. David Martin Jones, M.L.R. Smith, (2006). *ASEAN and East Asian International Relations*, Cheltenham, UK.

5. Oded Shenka, (2006), *The Chinese Century: The Rising Chinese Economy and Its Impact on the Global Economy, the Balance of Power and Your Job*, Upper Saddle River, N.J.: Wharton School Pub.,.

6. Bertrand Fort and Douglas Webber, (2006), *Regional Integration in East Asia and Europe: Convergence or Divergence?*, London Routledge.